

**Стратегии за
работа с деца
от
Аутистичния
спектър**

Различия

Внимание

Мислене

Разбиране

Организиране

Сетивност

Емоционалност

Приятелства

Структуриране на околната среда

- Осигуряване на ясни физически и визуални граници
- Употреба на мебели, екрани, килими, ленти и т.н.
- Устно дефиниране и етикетиране на всички стаи, области, материали
- Използване на етикети, символи, цветово кодиране, номерации, снимки
- Конкретни помагала: таймери, часовници, списъци, разписания
- Минимизиране на визуални, звукови и физически отвличания на вниманието
- Помислете за подходящото място, което е важно
  1. време за килим (килим, подложка, стол)
  2. местоположение (отпред, отзад, близо до вратата, самостоятелно място)
  3. близостта на другите (в групите може да бъде трудно)
  4. възможно отвличане на вниманието (компютър, монитор, шум)
  5. тих кът / работно място
  6. коридор / друга стая
- Ако е необходимо, предоставете „подмамващи” предмети понякога
- Предоставете / покажете ясни и визуални системи за награда
- Представяйте правилата и рутините ясно и визуално

Структуриране на задачите

- Разбийте задачата / рутината / инструкцията на малки стъпки
- Учете по една стъпка. Въвеждайте промените постепенно
- Да бъдат ясно формулирани, недвусмислени и специфични кратки изречения
- Използвайте името на детето и инструкцията „Джон. Слушай добре!”
- Повтаряйте инструкциите точно без перифразиране
- Помолете ученика да повтори инструкцията и дайте време за мислене
- Проверете разбирането като избягвате въпросите, изискващи отговор „да/не”
- Направете инструкцията визуална, а не само вербална. Първо ... после...
- Детето да започне; уверете се, че има това, от което има нужда
- Дайте постижими задачи, за да се гарантира успех
- Но имайте високи очаквания
- Проверете прогреса и намалете задачите, ако е необходимо
- Научете го да иска помощ
- Не си мислете, че уменията могат да бъдат прехвърляни между областите
- Избягвайте продължително преписване от дъска или книга
- Осигурете чек лист за задачите: инструкции / необходими предмети
- Използвайте бележник или работни листи, за да подчертаете важните точки
- Достъп до компютър / Alphasmart може да бъде полезен
- Давайте подходящо предварително предупреждение за почистване / край / промяна
- Осигурете стратегии за недовършена работа

Рутини

- Научете и покажете детския/ класния / предметния график / правила
- Бъдете ясни и категорични относно очакваните поведения
- Опитайте се да осигурите определено начало / край на дейностите
- Предварително предупреждение за промяна (персонал, стаи и т.н.)
- Почивки / обяд; проверка за подходящи дейности / рутини
- Преходите могат да бъдат улеснени (детски стаи, класове, предмети)

Групова работа

- Не предполагайте, че детето може да се справи с груповата работа
- Двойка с поддържащо партньорство (или L.A. ако има такъв)
- Давайте специфична задача в рамките на способностите на детето
- Бъдете гъвкави да се откажете, ако ситуацията изисква това

Самоорганизация

- Домашна работа: уверете се, че това е вписано в бележника/ книгата

- Осигурете писмени инструкции за домашната работа, когато това е възможно
- Оборудване: чеклисти за пари, спортен екип, книги и т.н.

Справяне със стреса

- Бъдете гъвкави на моменти / на места, където на детето му е трудно
- Емоционалните табла помагат на детето да изразява чувствата
- Осигурете на детето време да говори / пише за тях
- Наблюдавайте за предупредителни знаци / причини, за да успокоите ситуацията
- Знайте какво го успокоява или отвлича; това може да бъде изблик на...
- Предпочитан предмет / мания, храна, успокояващо място / човек
- Осигурете място / човек на безопасност и метод за достъп до това
- Насърчаване на училищните / домашните връзки: информираността за промяна у дома може да помогне
- Да се развие тясно сътрудничество с обслужващия персонал (LST, LA)
- Използвайте социални истории, комични разговори
- Подкрепа от връстници, системи за приятелство, кръг на приятели могат да помогнат
- Приемете, че всяко поведение, предизвикано от стрес, може да бъде изразяване на нужда от получаване на:
  1. разбиране (на дейност, инструкцията, съчетание, промяна)
  2. помощ / внимание
  3. пространство, отмяна, спасение (хиперсензитивност)
  4. желан обект / достъп до мания, стимулация, контакт или нужда от изразяване
  5. протест / гняв
  6. страх / тревожност
  7. фрустрация / отегчение
  8. умора
  9. възбуда

Мотивация

- Наградите трябва да бъдат незабавни и смислени за детето
- (Наказанията също трябва да бъдат незабавни и смислени, в краен случай)
- Наблюдавайте. Попитайте детето / родителите какво е мотивиращо за него
- Награди, стикери, предпочитана дейност, избор, храна
- Осигуряване на възможност за ангажиране с любима дейност (мания) като награда
- Силните желания / специалните интереси се променят. Бъдете в крачка!
- Даването на награди може да става все по-рядко / времето м/у тях може да се удължи
- Планираните силно желани и предизвикващи интерес неща – намаляват тревожността
- Дайте нещо за нищо. Повишаване на положителния опит
- Вземете под внимание специфичните интереси на детето (например в учебния план)
- Достъпът до компютър може да бъде полезен
- Позволете на другите деца да разберат специфичните интереси на детето
- Не забравяйте да повишавате собствените си мотиватори (чай, шоколад, кафе)

Ние правим нещата по различен начин, но ние сме също толкова ценни, колкото другите и не е нужно да бъдем „поправяни” или „излекувани”.

Jean – Paul Bovee цитат от „Марсианец на игрището”

Промени

- Какви стратегии са работили за детето?
- Какви стратегии не са работили?
- Какви стратегии трябва да се избягват?
- Какви са нещата, които детето харесва и не харесва?
- Какво мотивира / демотивира детето?
- Каква е причината за детето да се тревожи / стресира?
- Как детето споделя стреса?
- Какво е правено преди за облекчаване на стреса?
- Как детето съобщава нужди и настроения?
- Има ли детето предпочитан човек?
- Как детето реагира на промени в околната среда?
- Има ли детето някакво сензорно затруднение?

Например, как детето реагира на цвят, звуци, светлини, малки и големи пространства, миризми, различни материи на дрехи, докосване, много хора и т.н.?

- Развиват ли се добри взаимоотношения в семейството на детето?

Визуални разписания

Визуалните разписания помагат за:

- Осигуряват структурираност
- Показват какво ще се случи
- Прави преминаването на времето визуално
- Повишава комуникацията
- Показва промените в графика
- Маркира начало и край
- Улеснява промените
- Подобрява ангажираността към задачите
- Повишава сигурността
- Намалява тревожността
- Подобрява мотивацията
- Насърчава самочувствието
- Насърчаване на независимостта

Използване на визуално разписание

- Научаване значението на символите / картинките / обектите
- Научаване използването на система (от ляво на дясно, старт / край)
- Използвайте разписанието: не го оставяйте да стане тапет
- Показвайте промените ясно, обяснявайте промените
- Използвайте символ „изненада“ за да покажете промяна в графика
- Подреждайте разписанието всеки ден преди да пристигне детето
- Разглеждайте разписанието с детето всяка сутрин
- Преглеждайте го често през деня
- Подкрепете детето да свали символа, когато дейността свърши
- Използвайте джоб за „край“, където детето да постави символа след като задачата е изпълнена
- Ако е необходимо започнете с показването на по-кратки срокове.
Например, от сутринта до почивката / от почивката до обяд / от обяд до прибирането у дома
- Внедрявайте чести награди ... две кратки задачи последвани от любима дейност

- Работа за удължаване на времето между наградите
- Опитайте се да осигурите детето да има успех / изпълнена задача (ако е необходимо я направете по-лесна за постигане)
- Придържайте се постоянно към употребата на разписание

Подреждане и използване на работно място

- Изберете тихо, подредено място от класната стая, (за предпочитане с лице към стената)
- Екран от двете страни на масата, за да се минимизира отвличането на внимание
- Това трябва да е „сигурно” място, където детето да се чувства в безопасност
- Оставете на показ само смислени предмети на това място (това е разписание, правила, работен график, табло за награди и т.н.)
- Осигурете всичко, от което детето се нужда за задачите (например моливи, химикали, гума, хартия, линия, книги и т.н.)
- Използвайте ясно етикетирана „старт” кутия, сложена отляво на масата и кутия „край” вдясно
- За самостоятелните задачи, изберете познати, постижими, кратки дейности, с вградени награди, за насърчаването развиването на самостоятелни работни умения
- Използване на таймер за подпомагане на детето да завърши една задача и да премине към друга
- Често показване и използване на някоя индивидуална система за награди, която детето използва
- Детето трябва да има място на чиновете при останалите ученици, което да е в близост до неговото работно място

